

СТВАРНО ПРАВО

ВРАЋАЊЕ ИМОВИНЕ ЦРКВАМА И ВЕРСКИМ ЗАЈЕДНИЦАМА И ПРЕСТАНАК ПРАВА СВОЈИНЕ

Доношењем Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама по сили закона друштвена (државна) својина није престала.

Из образложења:

„Према утврђеном чињеничном стању спорне непокретности налазе се у државини друштвених правних лица после Другог светског рата, док је у јавним регистрима (земљишној књизи) уписано право својине тужене као грађанско-правног лица. Правноснажним решењем Комисије за НО Н.С. од 1.10.1959. године, спорне непокретности су национализоване и постале друштвена својина. У њиховој државини налази се основна школа.

На тако утврђено чињенично стање правилно је примењено материјално право када је усвојен тужбени захтев за утврђење и упис права државне својине у јавним књигама.

Стицање друштвене својине по основу Закона о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта („Службени лист ФНРЈ”, бр. 52/58, 3/59, 24/59 и 24/61) представља вид оригинарног стицања (где својина претходника није одлучна чињеница), па упис права својине није конститутивног већ деклараторног карактера (својина се стиче у самом закону). Тужилац је имао правни интерес за утврђење права својине и упис у јавне књиге, јер се чињеница национализације оспорава.

Неосновани су ревизијски наводи по којима је жалбени суд био дужан да преиначи првостепену пресуду и одбије тужбени захтев јер је у

периоду после закључења главне расправе донет закон о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама, по коме је право друштвене (државне) својине престало.

Наиме, поједине одредбе закона које нису јасне могу се временски другачије тумачити (историјско тумачење) у складу са новим духовним вредностима, променом политичког система, променом морала, филозофских веровања, традиције, религије и културних вредности, али суд није овлашћен да одрекне примену једног закона без обзира да ли (судија) сматра да је закон неправичан или неморалан. Такву одлуку може да донесе законодавни орган или Уставни суд у поступку оцене уставности и законитости. У овом проблему законодавац, а ни Устави суд нису ставили ван снаге Закон о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта без обзира на чињеницу што је после закључења главне расправе у овој парници донет Закон о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама („Службени гласник РС”, бр. 46/06). Тим законом по аутоматизму нису отклоњене створене последице Закона о национализацији. Имовина која је црквама одузета по претходном закону по сили новог закона не постоје црквена имовина (нити државна својина престаје).

У складу са начелима закона садржаним у члану 2. (једнак правни третман свих цркава и верских заједница; њихова аутономија воље у покретању поступка; заштита правне сигурности садашњих савесних власника и трећих лица...) црквама се може, по правилу, вратити имовина у натуралном облику, али се може дати накнада у виду друге одговарајуће имовине или исплате тржишне новчане вредности ако враћање у натуралном облику или у виду друге одговарајуће имовине није могуће (члан 4.). Конкретизација начелних одредби извршена је у даљем тексту закона (члана 20.). Поступак за остваривање права води Дирекција за реституцију (члан 21.), по правилима управног поступка, па се против решења Дирекције не може изјавити жалба али се може покренути управни спор (члан 32.).

Из изложеног произилази да редован суд у спору по тужби за утврђење, а по приговору тужене верске заједнице не може да процењује да ли су испуњени услови за престанак права државне својине и конституисање својине грађанско-правног лица јер имајући у виду садржину поменутог Закона о реституцији за то није надлежан. Одлука суда (па и ревизијског) не представља сметњу за остваривање права које евентуално има тужена по

захтеву Дирекцији (који је већ како то произилази из садржине ревизије поднет), већ може имати за последицу решавање претходног питања које се у управном поступку може поставити.“

(Сентенца из пресуде Врховног касационог суда Рев. 1513/10 од 01.09.2010. године, утврђена на седници Грађанског одељења 22.11.2010. године)